

Дарина САВЧЕНКО
здобувач вищої освіти I курсу ОС «магістр»,
спеціальність 014 «Середня освіта
(мова і література англійська)»,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків

Ангеліна СІНІЧЕНКОВА
викладач кафедри спеціальної педагогіки
і психології та інклюзивної освіти,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків

Науковий керівник: **Людмила САВЧЕНКО**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради,
м. Харків

ТВОРЧИСТЬ ТА КРЕАТИВНІСТЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному ринку праці креативність і компетентність стають базовими індивідуально-психологічними якостями, що характеризують успішність виконання будь-якої професійної діяльності. Соціально-економічні трансформації сучасного суспільства висувають якісно нові вимоги і до професійної підготовки майбутніх інженерів. До основних із них належать здатність фахівця до безперервного професійного й особистісного зростання та розвитку, а також уміння швидко приймати нестандартні рішення в процесі професійної діяльності. У зв'язку з цим набуває актуальності питання формування готовності здобувачів педагогічної освіти до виявлення креативної компетентності у професійній діяльності.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» визначена головна мета української освіти – створити умови для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України. Пріоритетами державної політики в розвитку освіти є особистісна орієнтація освіти, формування національних та загальнолюдських цінностей, створення рівних можливостей для здобуття якісної освіти. Домінантою в стратегії освітньої політики сьогодні стала гуманізація вітчизняної педагогічної науки й практики. Основним освітнім орієнтиром виступає повага до особи, сприяння розвитку та збагаченню її духовно-творчого потенціалу, складовими якого є природні задатки та набуті в процесі соціалізації знання та вміння, вольові передумови до активної діяльності.

Творчий потенціал особистості розглядається сьогодні вченими як складна, нелінійна, відкрита й самоорганізована система, яка визначає гуманістичну спрямованість світосприйняття, дій і вчинків, високу адаптивність, здатність до творчої самореалізації і духовного саморозвитку в просторі соціального й професійного життя. З огляду на такий зміст творчого потенціалу особистості в сучасних соціокультурних умовах, саме ціннісно-опосередкований творчий потенціал має стати головним об'єктом уваги в процесі розвитку особи. Центральною фігурою у модернізації освіти, у реформуванні освітнього процесу має стати педагог-дослідник, педагог-лідер, педагог нової формації – духовно розвинена, соціально зріла, творча особистість, компетентний фахівець, який професійно володіє всім арсеналом педагогічних засобів, постійно прагне до самовдосконалення та саморозвитку.

Високі вимоги до сучасного педагога обумовлені об'єктивними потребами суспільства, новими завданнями, які ставить перед нами життя. Сучасний педагог повинен навчити дітей системному мисленню, методам пізнання та самоорганізації, допомогти розкрити власний потенціал,

стимулювати та активно використовувати творчі можливості кожної особистості.

Проблема становлення творчої особистості педагога в тій чи іншій мірі висвітлюється в наукових дослідженнях філософій, психологів і педагогів.

Дослідженням поняття творчість і креативність займалися як вітчизняні, так й іноземні науковці: А. Антонова, І. Гриненко, Ю. Зінковський, Г. Мірських, В. Кан-Калик, О. Куцевол, Т. Любарт, А. Морозов, С. Сисоєва та ін.

Однак, аналіз першоджерел показав, що проблема формування творчої особистості педагога, розвитку його педагогічної креативності сьогодні повною мірою не вирішена. Аналіз психолого-педагогічної літератури приводить до висновку, що рівень творчої діяльності вчителя, визначається, як правило, залежно від того чи іншого конкретного напрямку його педагогічної діяльності. Так, наприклад, І.П. Раченко визначає рівні творчої діяльності учителя, щодо його вміння організовувати свою працю. М.М. Поташник виділяє їх щодо підготовки педагога до уроку чи позаурочного заходу. В.А. Кан-Калик визначає творчі рівні діяльності вчителя щодо вміння керувати засвоєнням знань через взаємодію з учнівським колективом.

Важливою умовою реалізації такого підходу є креативність самого педагога. Творчій особистості притаманні, насамперед, високий рівень моральної свідомості, постійний пошук оптимальних оригінальних рішень поставлених завдань, творчий стиль мислення, здатність бачити проблему, виявляти суперечності, творча фантазія, розвинена уява, прагнення досягти ефективного результату за конкретних умов праці, високий рівень загальної культури. Творча особистість педагога завжди характеризується високим рівнем креативності, яскраво вираженими особистісними якостями і здібностями, які сприяють успішній професійній діяльності.

Креативність (*лат creation – створення, творіння*) – рівень творчої обдарованості, здібностей до творчості, які проявляються у мисленні, спілкуванні, окремих видах діяльності і становлять відносно стійку характеристику особистості [2, с.181]. Це вміння додавати дещо нове в досвід, усвідомлювати прогалини й суперечності, відмовлятися від стереотипних способів мислення.

Педагогічна праця нетворчою не буває й бути не може, тому що неповторні діти, обставини, особистість самого педагога, і будь-яке його педагогічне рішення має виходити із нестандартних дій. Національна доктрина розвитку освіти України вимагає постійного творчого зростання педагогічних працівників, створення умов для неперервного підвищення їхнього освітнього та кваліфікаційного рівнів, удосконалення педагогічної майстерності.

Розвиток творчої особистості педагога є неодмінною умовою й обов'язковою складовою його професіоналізму та компетентності.

Креативний потенціал педагога – складне явище. Він пов'язаний з його можливостями в галузі творчої педагогічної діяльності, що спрямована на розв'язання проблем практики навчання й виховання. До складу цього явища можна віднести природні задатки, здібності й набутий життєвий і професійний досвід; особистісні якості, знання, уміння й навички професійної діяльності та особистісний, індивідуальний її стиль; об'єктивно і суб'єктивно нове тощо.

Важливою професійною рисою особистості педагога є його методична вправність, під якою треба розуміти постійний творчий пошук, неперервне вдосконалення своїх знань і майстерності. Вдумливий, творчий викладач повинен здійснювати самоаналіз своїх уроків і позаурочних заходів за день, тиждень, семестр та навчальний рік, що дає змогу виявити як недоліки своєї роботи, так і внутрішні резерви.

Хороший педагог постійно шукає, раціоналізує свою діяльність. Творчість має бути рисою кожного викладача, бо педагогічна праця творча за своєю суттю. Вона повинна поєднувати в собі науковий підхід зі справжнім мистецтвом. Як висловився А. Ірхін, підбиваючи підсумок цієї проблеми: «Пересічний викладач викладає, хороший – пояснює, видатний – показує, великий – надихає».

Кожен творчий фахівець у своєму розвитку, за твердженням І. Раченка, проходить певні стадії: професійне становлення, шлях «спроб і помилок», особистих пошуків у професійній діяльності; стихійне самовдосконалення, яке полягає в орієнтації творчої діяльності працівника на розширення базових знань, умінь та навичок; планомірна раціоналізація особистісної творчої діяльності, що виражається у плануванні педагогом власного творчого досвіду, а також у несистемному використанні власних новацій у професійній діяльності; оптимізація процесу і результатів праці: період, коли творча діяльність не лише планується, а й на основі наукової організації праці прогнозується її розвиток [4].

У ході наукового пошуку можна сформулювати основні ознаки творчості педагога: здатність створювати у своїй свідомості оптимістичний образ результату і досягати максимально адекватний йому на практиці; здатність бачити в досвіді інших педагогів ідеї, керуючись якими вони успішно просуваються до вершин професіоналізму, здатність розвивати в учнів прагнення до інноваційної продуктивної діяльності; вміння втілювати науку в практику.

Творчість є необхідною складовою праці педагога. Без неї неможливий педагогічний процес. Творчість педагога специфічна за своєю суттю. Він дає науковим фактам, гіпотезам, теоріям нове життя, відкриваючи їм шляхи до розуму і серця своїх учнів. При цьому творчість – необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як

особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічну талановитість учителя.

Творчий педагог – це особистість, яка характеризується високим рівнем педагогічної креативності (креативні риси особистості й додатково сформовані мотиви, особистісні якості, здібності, які сприяють успішній творчій педагогічній діяльності), відповідним рівнем знань предмету, який викладає, набутими психолого-педагогічними знаннями, уміннями та навичками, які, за сприятливих для педагогічної творчості учителя умов, забезпечують його ефективну педагогічну діяльність із розвитку потенційних творчих можливостей учнів.

Таким чином, творчість та креативність мають бути невід’ємними складовими особистості педагога, який прагне встигати за швидкими змінами у системі освіти. Крім того, процес глобалізації вимагає від людини володіння кількома іноземними мовами, однак процес їх вивчення повинен бути оновленим, для чого й необхідний творчий, нестандартний підхід.

Список використаних джерел:

1. Кан-Калик В.А., Никандров Н.Д. Педагогическое творчество учителя. Харьков, 1987. 159 с.
2. Психологічна енциклопедія /Автор-упорядник О.М. Степанов. Київ: «Академвидав», 2006. 424 с. (Енциклопедія ерудита).
3. Психологія і педагогіка життєтворчості: Навчально-методичний посібник (ред. рада: В. Даній (голова), Г.М. Несен (заст. голови), Л.В. Сохань, І.Т. Єрмаков (наук. ред). та ін. Київ, 1996. 792 с.
4. Раченко И. П. НОТ учителя : книга для учителя. 2-е изд. Харьков : Просвещение, 1989. 237 с.
5. Сидоренко Т. Творчість у діяльності вчителя. *Рідна школа*. 2001. №5. С.55-57.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 346 с.